

Aus mäng ja väärtused spordis

Eesti Olümpiaakadeemia

Aus mäng ja väärtused spordis. (2013)
Eesti Olümpiaakadeemia

Koostajad: Kristel Altsaar, Liis Kaibald, Lauri Kepler, Heigo Klaos, Ergo Kukk, Kadi Laaneots, Mari-Ann Lepp, Reele Remmelokoor, Liis Tapasia, Tauri-Viljar Vahesaar, Dmitri Valiulin

Toimetaja: Heigo Klaos

Täname koostööpartnereid: Euroopa Noored, Vain & Partnerid, Eesti Lennuklubi, Dorpati Konverentsikeskus, Eesti Kultuurkapital, Monton, Lõunakeskus, Eesti Golfi Liit, Eesti Spordimuuseum, Särka Sport OÜ, Piletilevi, Teater Vanemuine, Nike, Megazone, Vudila Mängumaa, Aura Keskus.

Projekti on rahaliselt toetanud Euroopa Komisjon. Publikatsiooni sisu peegeldab autori seisukohti ja Euroopa Komisjon ei ole vastutav selles sisalduva informatsiooni kasutamise eest.

SAATEKS

Spordiga on seotud palju väärtusi (austus enda ja teiste suhtes, aus mäng, püüd täiuslikkuse poole, rõõm jõupingutusest, sõprus, rahu jne), mis on kehtivad ja rakendatavad ka igapäevaelus. Näiteks ausa mängu definitsioon sisaldab palju enam kui lihtsalt mängu teatud reeglite kohaselt. See liidab endas sõpruse, teistest lugupidamise ja alatise õiglasel vaimus tegutsemise põhitõdesid.

Rahvusvahelise Olümpiakomitee presidendi J. Rogge'i sõnul on olümpialiikumise ülesandeks noorte harimine ja sportimisele innustamine ning neile väärtuste õpetamine. Spordiga seotud väärtuste õpetamine on olnud ka Eesti Olümpiaakadeemia erinevate projektide lahutamatuks osaks, mis on meie arvates loonud nüüdseks head eeldused ambitsioonikama projekti elluviimiseks – spordiga seonduvate väärtuste mõtestamiseks üle-eestilisel tasandil.

Oma projekti „Aus mäng ja väärtused spordis“ idee saime üha suuremast väärtuskasvatuse vajalikkuse tunnetamisest Eesti ühiskonnas. Kuigi väärtuskasvatuse rolli tähtsust rõhutab üha enam nii meedia kui uus riiklik õppekava, on meie arvates selles valdkonnas siiski puudus konkreetsetest tegudest ja praktilistest abimaterjalidest.

2012. aasta oli olümpiaaasta, seetõttu tahtsime oma projektiga tähelepanu pöörata asjaolule, et olümpialiikumine kätkeb endas muudki peale spordivõistluste ja seal võistlemise. Püüdsime läbi oma projekti tõsta avalikkuse (eelkõige noorte) teadlikkust ja informeeritust olümpialiikumisest ja selle põhitõdedest.

Käesolev kogumik on koostatud parimatest loovtöödest, mis laekusid 2012. aasta kevadel Eesti Olümpiaakadeemia poolt väljakuulutatud konkursile "Aus mäng ja väärtused spordis". Ühtekokku laekus ligikaudu 620 joonistust, luuletust, kirjandit, fotot ning videot 66 koolist kõikidest Eesti maakondadest, lisaks Petserist ja Brüsselist.

Hea loovtöö räägib parimal moel spordist, spordi mõttest, ausast mängust ja liikumise rõõmust või püstitab küsimusi, millele ühiskond otsib vastuseid ning mis algataks laiema avaliku diskussiooni, mille tulemusena saame kaasa aidata puhtama ja eetilise spordi propageerimisele ja eksisteerimisele.

Head lugemist ja kaasamõtlemist!

LUULETUSED
IV-VI KLASS

I KOHT

Andreas Teder

Tartu Raatuse Gümnaasium, 6. klass

Juhendaja Lea Sokman

SPORT JA AUSUS

Sportlastel on kindel soov,
et võitu ei tooks õnneloos,
vaid püsivus ja ausus koos,
et kohta poleks valel loos.

Aus ju olla pole lihtne,
sest inimene liiga ahne.
Mõnel tähtis pole osavõtt,
vaid hoopis esikoht ja võit.

Ei tohi palli enne vilet lüüa,
ei tohi steroide üldse süüa,
ei tohi stardis varastada,
ei ole ilus parastada.

Kuid eks me ole, kes me ole,
mõni aus ja mõni pole.
Ennast saab veel muuta see,
kes kõnnib ebaausal teel.

II KOHT

Kärt Käämbre

Nõo Põhikool, 5. klass

Juhendaja Gerli Odrusk

VÖRKPALL

Algab servimine. Hea!
Palli võtma ma ei pea.
Võttis teine tüdruk palli,
heitis üle võrgu-valli.
Vastastest üks tüdruk, tore,
õnneks väga tugev pole.
Lasigi ta palli maha,
enam mängida ei taha.
Punkte saame veel ja veel,
vastastel on paha meel.
Varsti seis on 10:5
Meie võidame ju siis!
Selle geimi võitsime.
Õnnelikud oleme.
Aga meil veel mängida,
mitu mängu nendega.
Geimi algul halb meil seis.
Punkte rohkem on nüüd neil.
Aga servima meil läeb
Laps, kel tugevad on käed.
Serv läks sassi. Nüüd me teame:
Kaotust taluma me peame.
Viigist kaugel on nüüd seis.
Lõppeb peagi mängureis.
Vastaspole serv nüüd algab.
Last seal paanikahoog valdab.
Suures pingetuhinas
jookseb üle joone ta.
„Kohtunik, pea kinni. Stopp!
See ju oli puhas sohk!“
Õnneks tema märkas seda,
reegliraamatuski ajas rida.
Ausa karistuse määras,
mäng meil edasi siis veeres.
See mäng on nii tormakas!
Ruttu ennast vormi saan.
„Juba seis on 13:5,“
ütleb kaotuspole viis.
Vähemalt saan tugevaks
ega ole enam paks.
Kaotus polnud väga valus,
kuigi nõrgaks võttis jalust.
Vähemalt meil oli lõbus
ning ka mäng meil tuli kõbus.
Mängu lõpus võitsid nad
suure kuldse karika.
Oli aus ning tore võistlus.
Selles seisneb mängu väärtus.

III KOHT

Kätlin Kõnd

Ilmatsalu Põhikool, 4. klass

Juhendaja Laine Tellmann

REEGEL SPORDIS

Spordis kehtib kindel reegel
Kellel oda, kellel keegel.
Igal alal omad normid,
Palli visata võid näiteks korvi.

Kes ei ole spordis aus
Sellel kehtib väike paus.
Kohtunik ju kõike teab,
Platsilt minema su veab.

Sport on tore huviala.
Mitte nagu püüda kala.
Sport on tervislik ja hea,
Ole mees ja meeles pea.

ÄRAMÄRGITUD TÖÖ

Saskia Rozental

Ülenurme Gümnaasium, 5. klass

Juhendaja Malle Kont

AUS MÄNG JA VÄÄRTUSED SPORDIS

Meie suusasangar Kiku
Võitnud medaleid nii mitu.
Toonud kulda, hõbekarva
Kaotust kogunud suht harva.

Võistlusajal kõik see mees
Istub pildikasti ees
mõnel kaelas Eesti sall
teine hoopis teki all.

Närid küüsi, elad kaasa
Spordilainel oled taas sa.
Omadele põialt hoiad
Võiduootust aina toidad.

Kõlab hümn ja lehvib lipp
Võit on meile õnne tipp
Eesti - väike rahvakild
Uhkelt pakatab me rind.

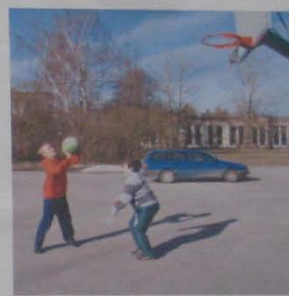
ÄRAMÄRGITUD TÖÖ

Keil-Karlis Kalind

Tartu Raatuse Gümnaasium, 4. klass

Juhendaja Gerli Odrusk

Aus mäng ja väärtused spordis

Suured sõbrad Keil ja Artur,
väiksel kossuplatsil Tartus.
Kossu sõbrad suured nad,
kolmeseidki viskavad.
Nende mäng see üsna aus,
väsides neid ootab paus.
Pausilt tulles oh sa ime,
väljas juba üpris pime.
Põrkab palli siia-sinna,
lõpuks korvi tahab minna.
Olgu korv või jalgpall see,
"mäng" selle väärtuslikuks teeb.
Neil oluline pole võit,
Sport ise endast räägib kõik!!!!

I KOHT

Indrek Kuusk

Kambja Põhikool, 7. klass

Juhendaja Tiina Tiideberg

AUS MÄNG

Sportlane on aus ja ehe,
reeglitest ta kinni peab.
Sport teeb poisist täitsamehe,
eluplaanid korda seab.

Miks on vaja sohki teha?
Petta ennast, teisi ka?
Tugevaks ei muutu keha
mingi sobimänguga.

Võtkem meie kooli Juku-
muidu virk ja tubli ta.
Tundides ei eales tuku-
tikub pettust mängima.

Käega katsub murupalli,
võrku mängib hoopis peaga.
Õpetusi ta ei salli-
ei saa halva ega heaga.

Pallimäng kui kaua kestab,
tõukab sõpra, mõnda lööb.
Pärast uhkelt lugu vestab,
kuidas teinud võidutööd.

Arvan - mõne aasta pärast,
kui on Juku suurem mees,
pole teda mängukäras,
hoopis teised sõiduvees.

Kui sa tahad sporti teha,
mängida ja võistelda -
sohimõtted mata maha,
hakka hoopis treenima!

See on päris vale väide,
et kord jäi tarkus saamata.
See on spordi naljanäide-
ei saa miskit trennita.

Tulemus ei taevast saja.
Vaata, mis sul söögiks ees!
Vaja tarkust, jõudu vaja
olles õige spordimees.

II KOHT

Laura Ehin

Tallinna Nõmme Gümnaasium, 9. klass

SÕPRUS JA USTAVUS

Elas kord meres üks Millimallikas
Nii habras ja karske, ent nõnda värvikas
Siidselt ta hõljus kesk lainetust rauget
Laulis ja tantsiskles kuupaistes kauges

Loojangu eel püüdis päikeste kiiri
Neist punudes pärga ta sepistas riimi
Hommikutunnil ent rannikuliiva
Kulda ta segas ja kaldale riivas

Naabruses Nahkhiir majutus koopas
Üks lühike käänak ja meri all loksus
Too oli härrasmees: jõuline, sale
Meister nii lennus kui jahtide alal

Üks õhtu me helg Millimallikas
Kes loomult nii veider ja vaimukas
Külastas sõpra ja kihlvedu pakkus
Meeldis tal võistelda, võidu kui päris

Teadis ent Nahkhiir, et keelduse korral
Mallikas solvus ja korraldas lollust
Samas – võit oli liialtki magus:
Tähtede tolmust meekarva marjad

Põlates argust ja põledes janust
Au päästis Nahkhiir ja koheselt vastu
Ta kihlveo võttis – Mallikas rõõmust
Säras; ka Nahkhiir ta vaimustust jagas

Võit seisnes selles, kes eesrindes jõuab
Kaldale teisse, kuid vee all peab sõudma
Ühel sest kasu, ent teisele mitte –
Nahkhiirel vee alla minek kui sõtta

Saatuslik hetk jõudis kätte, kui kumas
Valgusel Videvik, mängides tuubat;
Päikese tee haaras lainetel harjast
Meri kuis väänles, ent vabaks ei saanud

Kuulmatu kõmin vapustas Maailma
Võistlesid Nahkhiir ja välkkiire saatja
Olus, kus tiibhaarne väärastus liialt:
Rammu küll jagus, kuid meri käis üle

Uhtunud kaldale hingetu kuju
Vaikides taandusid lained ja tuju
Nahkhiire silmis ei omanud kaalu
Võistluse lõpp, mis väarikust haavas

Naerust rõkkas hooletult Millimallikas
Sõbra muret ei pidand ta paljuks just
Antud võitu ta kiitis ja kostitas
Kogu merele parimust kuulutas

Õnnetu lendur maast lahti ei saanud
Vigane külg ta rannikul maandas
Soolane vesi ta ulguma pani
Valust ja häbist ta pagulust anus

Ent „sõber“ ei näinud, kuid „sõber“ ei kuulnud
Ei palvet, et Keegi võiks viia ta koju
Ei heitlust, kas elada tasubki enam
Ei sosinat, kuulab kas üldsegi keegi...

Ja siis, kesk merd välkus pahurat äikest
Süüdistas juhtunus vaid Millimallikat
Käskis tal paluda andestust sellelt
Kelle nii julmalt ta surema jätnud

Mallikas keeldus – uhkust liig palju
Meri ent rohkem veel mühas ja karjus
Uputas kaldaid, kaisutas koobast
Nahkhiire pesakond ehmus, mis kole!

Nii andis alla petturi vaim
Põikpäisus murdus – veast aru ta sai
Meri kui jättis ta rappuma vahtu
Kust polnud keegi veel elusalt lahkund

Ent, olles mõistnud, et lepitust saab
Vabastas taas Millimallika ta
Too ruttas kärmelt, et hiljaks ei jääks
Nahkhiire juurde ja põlvitas maaks

Ta palus vabandust, siiruse pisarad
Voolamas põsel – Nahkhiir ei pidanud
Suuremaks üllust, kui Tõde, ja andestas
Tolsamal hetkel; sai pitseriks sülelus

Truudus, ustavus, sõpruse vanne
Hoiavad üheskoos elu liaane
Usun, et Igaüks õpetus loost
Mis suurim on anne ja üllaim kui too

III KOHT

Roland Parm

Kilingi-Nõmme Gümnaasium, 7. klass

Juhendaja Ly Kuningas

AUS MÄNG?

Ühes otsas mängib põder,
teises otsas mängib part,
kohtunikuks on neil teder.
Olge valmis ja nüüd start!

Vutimängu seis on viigis,
põder ründab, kaitseb part.
Pallimäng see jätkub tiigis –
mängukoht ei ole tark.

Põder vajub vööni mutta,
pardil palling lennukas,
teder vilistab, kuis jaksab,
punast kaarti lehvitab.

Pooleli jääb nende võistlus,
mängureeglid rikutud.
Pardil üles ütles mõistus
-kasutas vist dopingut.

JOONISTUSED
I-III KLASS

I KOHT

Artur Stassenko

Jõhvi Vene Gümnaasium, 1. klass

II KOHT

Helena Stroom

Põltsamaa Ühisgümnaasium, 3. klass

III KOHT

Artur Blihhantsov

J. Liivi nimeline Alatskivi Keskkool, 3. klass

ÄRAMÄRGITUD TÖÖ

Renne Ploom

Paide Ühisgümnaasium, 2. klass

IV-VI KLASS

I KOHT

Maria Bograja

Kohtla-Järve Kesklinna Gümnaasium, 6. Klass

II KOHT

Sergei Jakimtšuk

Petseri Lingvistilise Gümnaasium, 6. Klass

III KOHT
Marina Dunajeva
Kohtla-Järve Ahtme Gümnaasium, 6. klass

ÄRAMÄRGITUD TÖÖ
Teet Muiste
Tilsi Põhikool, 6. klass

ÄRAMÄRGITUD TÖÖ

Oksana Tingajeva

Narva Soldino Gümnaasium, 6. klass

KIRJANDID
VII-IX KLASS

I KOHT

Paula Pajusaar

Tallinna Inglise Kolledž , 8. Klass

AUS MÄNG JA VÄÄRTUSED SPORDIS

Ausalt mängimine ja väärtushinnangute paika panemine on läbi aegade olnud sportlaste jaoks üks raskemaid ülesandeid. Tihti osutub võitjaks just kohtunikele märkamata reeglite vastaselt käituja ning ausal võistlejal tuleb maksta kaotusega, olgugi et tema pole midagi valesti korda saatnud ja peaks pigem pälvima tunnustust oma õige teguviisi eest.

Selleks, et spordimängu saadaks edu, on kõigepealt vaja, et iga viimane kui osaleja järgiks või vähemalt püüaks järgida kohtunike kehtestatud reegleid. Vastasel korral on teistel võistlejatel ja kohtunikul raske olukorrale kohaselt õigesti toimida. Elu on keeruline ka neil mängijail, kes annavad endast parima, et säilitada moraalitunnet ning mängida ausalt isegi siis, kui kaasvõistlejad on alla andnud ja lasknud voolul end kaasa viia. Õiglaselt mängimisel pole ju mõtet, kui teised sellest niikuinii ei hooli. Seepärast on äärmiselt oluline näha situatsioone ka teiste inimeste vaatepunktidest.

Veel peaksid mängijad mõistma, et spordis ei ole kõige olulisem just võitmine. Öeldakse ju, et tähtsam on osavõtt. Oma vastaseid tuleb austada ning pidada neid eelkõige sõpradeks, mitte vaenlasteks. Väärilikult kaotamine, kuid ka väärilikult võitmine on väga vajalikud oskused mitte ainult spordis, vaid ka inimese elus. Sport on mäng, mis õpetab erinevates olukordades teistest üleolemisega ja neile allajäämisega toime tulema, ent siiski tuleks jääda tasandile, kus mäng on eristatav reaalsest elust. Kõige keerulisem ongi, tippsportlastel, kelle mängu tulemustest sõltub paljugi, mitte lasta hetkemeeleoludel iseenda üle kontrolli saavutada.

Sport paneb proovile nii inimese füüsilised kui ka vaimsed võimed. Et kõik toimiks nagu oodatud, tuleb püüda kaasmängijaid mõista. Kui kõik järgivad reegleid, on seda lihtsam teha. Aus tuleb olla nii iseenda kui teiste vastu – igaühel peab olema võrdne võimalus võita ja kaotada. Üks mõiste on näiline võit vastase üle, hoopis teine asi on aga saavutada üleolek heitluses iseendaga.

II KOHT

Armilde-Anette Jõgi

Tartu Hiie Kool, 10. klass (vastab põhikooli 8. kl)

Juhendaja Leili Pukk

Aus mäng ja väärtused spordis

Spordil on meie elus oma roll. Sportimine teeb meist paremad inimesed, parandab inimeste suhteid, eluviisi. Aga ilma ausa mänguta pole sport enam õige sport, see on siis rikutud. Kahjuks on maailmas palju sportlasi, kes tarvitavad keelatud aineid, et saada tugevamaks, või teevad meelega sohki, et võita.

Õnneks on siiski maailmas ka ausaid mängijaid, kes tunnistavad üles, kui nad on teinud mingi vea. Mõnikord ei võida sportlased võistlust, kui nad aitavad hättajäänud konkurenti. Näiteks üks jooksja märkab, et tema vastane on vigastanud oma jalga ja kukkunud. Sportlane läheb hädasolijale appi ja jääb ise seetõttu heast kohast ilma.

Itaalia jalgpallimeeskonna Termoli mängija Vittorio Esposito kukkus kohtumise viimasel minutil karistusallas väga kergelt, kuid kohtunik määras siiski Termoli kasuks 11-meetri karistuslöögi. Esposito läks ise seda lööma. Jalgpallur sai aru, et tema tegu viis penaltit hankides oli vale ja lõi palli tahtlikult õhku, väravast eemale. Õnneks siiski tema meeskond võitis. See oli aus ja üllas tegu. Oleks tore, kui selliseid sportlasi leiduks palju rohkem.

Ka mina tegelen vabal ajal spordiga. Käin Tähtvere tantsukoolis Zumba trennis, koolis tegelen kehalise kasvatuse tunnis võrkpalliga, korvpalliga ja kui on talv, siis suusatamisega. Ka suvel harrastan sporti: jooksen, ujun, sõidan jalgrattaga. Ma spordin, sest see aitab parandada tervist, on huvitav ajaviide ja paneb mind hiljem end hästi tundma. Ma arvan, et igas vanuses inimesed peaksid tegema natuke sporti.

Mulle meeldib, et ka meie kurdid sportlased on ausad ja tugevad sportlased. Kurtidel sportlastel on raskem maailmas läbi lüüa. Ometi on nad tõestanud kuuljatele, et ka puudega inimesed suudavad ennast teostada ja võita võistlustelt häid kohti. Kui sportlane pingutab piisavalt ja teeb kõvasti tööd, siis saavutab ta eesmärgi. Sporti võib teha igaüks, sealhulgas ka puudega inimesed.

Minu perekonnas on ka sportlasi. Minu tädi ja onu tegelesid aastaid tagasi korvpalliga ja käisid välismaal võistlustel. Minu vanaema oli nooruses kõva jalgrattur, minu vanaisa oli tugev jooksja, aga kahjuks katkestas ta oma sportlasekarjääri vigastuse pärast. Minu vanemad tegelevad bowlinguga ja on võitnud ka Tartu kurtide bowlinguvõistlusi. Nad kõik õpetasid mulle, et spordis ei ole oluline võit, vaid osavõtt ja et tuleb anda endast parim. Ja mängima peab ausalt, isegi kui tuleb selle pärast kaotus vastu võtta.

Ma usun, et igaüks peaks kinni pidama ausa mängu reeglitest. Aus mäng ei ole ainult võistlevate sportlaste kohus. Sellest peaksid kinni pidama ka kohtunikud, treenerid ja kõik teised, kes teevad sporti. Aus mäng tähendab ka seda, et võistleja ei karju või vihasta, kui kohtunik teeb tema kahjuks ausa otsuse. Ja sportlane peab ka lugu pidama oma meeskonnakaaslastest. Aus inimene ei laima oma vastast või kaaslast tema enda selja taga, vaid ütleb ausalt otse, mida ta arvab või mis on tõde.

See ongi minu jaoks aus mäng. Ma loodan, et pean ka ise nendest tõdedest tulevikus kinni. Kui me järgime ausa mängu reegleid, siis me võime muuta spordimaailma palju paremaks.

III KOHT

Veronica Kaupmees

Tallinna 21. Kool, 8. klass

Juhendaja Anne-Ly Lään

AUS MÄNG JA VÄÄRTUSED SPORDIS

Sport mängib inimese elus tähtsat rolli. Kuid mis oleks sport ilma ausa mänguta? Kõigepealt aga tuleks selgusele jõuda, mis see on. Inglise keeles "fair play" ehk aus mäng on ülemaailmne ja kõikidele spordialadel kasutusel olev käitumisviis. Selle eesmärk on, et võistleja peab lugu enda vastastest ega püüa neid ebaausate võtetega võita. Samuti allub ta alati kohtunike otsusele. Olgu siis tegu koolis kehalise kasvatus tunnis mängude mängimisega või profisportlaste erinevate võistlustega, ausa mängu peamiseks demonstreerijaks on siiski võistleja ja kohtunik, kes peavad neile seatud reeglitest kinni pidama.

Igal spordialal on reeglid ja ausa mängu põhimõte on selles, et sportlased peavad sellest kinni. Näite võib tuua jalgpallist, kus käega palli puudutamine on keelatud, karistuseks selle eest vabalöök või penalti. Paljudel spordialadel on keelatud valesstart nt: jooksualadel, motosportis, ja ka ujumises. Ujumises on antud võistlejatele ainult üks sooritus ja reeglite rikkumisele järgneb diskvalifitseerimine. Ausa mängu põhimõtte kohaselt peab patustanud võistleja tunnistama oma viga ja aktsepteerima kohtuniku otsust.

Aus mäng on ka see, kui ei tehta kaasvõistlejatele tahtlikult viga. Jalgpallis ja korvpallis juhtub tihti, et tehakse teineteisele vigu, takistamaks väravalöömist või korvisaamist. Selle aasta Meistrite Liiga poolfinaalis polnud juttugi aususest, sest kohtunik oli sunnitud 9 võistlejat karistama kollase kaardiga. Seega ligi pooled võistlejad ei pidanud kinni mängu reeglitest.

Vastupidise näite aususe kohta võib tuua meie laskesuusataja Rene Zahknast, kes on ka paar aastat jalgpalli mänginud, kuid pole saanud mitte kunagi kollast kaarti. Zahkna kohta on ka teine näide, kui aus võistleja ta on. Ühel laskesuusavõistlusel kuulutati ta võitjaks, kuid Rene tunnistas kohtunikele, et tal jäi eksituse tõttu üks trahviring sõitmata ja seega ei saa tema olla võistluse võitja.

Ausat mängu mängivad ka profisportlased, kes vajadusel laenavad teistele oma spordivarustust. Kõige levinumad juhud on suusavõistlused, kus raja äärest antakse suusakepi lõhkunud sportlasele mõne teise riigi treeneri poolt uus suusakepp. Teada on ka juhtumeid, kus laenatakse teineteisele jalanõusid või muud spordivarustust, et vastasvõistleja ikka võistelda saaks.

Aus mäng spordis algab võistlejate käepigistuse ja reeglite kokkuleppimisest. Kahjuks on aga palju selliseid inimesi, kes ei järgi reegleid ja ausa mängu põhimõtteid. Selleks, et spordist täit mõnu tunda ja et sport ei kannataks, peab võistleja olema aus ja mängima reeglite järgi.

ÄRAMÄRGITUD TÖÖ

Adeele Vesingi

Emmaste Põhikool, 8. klass

Juhendaja Hergo Tasuja

AUS MÄNG JA VÄÄRTUSED SPORDIS

Võitmine läbi pettuse ei ole võitmine. Samuti on aus mäng ja spordimehelikkus tõelise spordi alustalaks. Iga inimese südametunnistus peaks olema puhas, mitte täis valelikkust. Siiski peab igaüks ise valima, millist rada ta soovib käia.

Igapäevaelus on teatud inimesed, kes elavad kogu elu tänu valedetele ja pettustele, sest nad ei ole harjunud muud moodi. Nii on ka spordis, reeglitest kinnipidamine on iga sportlase auasi.

Sport põhineb lugupidamisel oma trennikaaslaste, treeneri ja vastaste vastu. Minu jaoks on see igal elualal asi, millele toetuda ja põhineda. Sportlane, kes valetab või petab trennikaaslast, treenerit ja vastaseid ei ole õige sportlane.

Jooksul kukunud ja rattasõidus ennast vigastanud vastase abistamine nõuab suurt heatahtlikkust. Juba väiksed lapsed õpivad ausust nii spordis kui ka mujal oma vanematelt ning kas või „Lotte reis lõunamaale“ raamatust, kus Lotte abistab kukkunud kaasvõistlejat.

Viimasel ajal on palju meedia huviorbiidis olnud Eesti enda dopinguskandaal. Minu arvates on see väga rumal. Inimesed peaksid oma süü, olgu see nii väike või suur, kui ta ka on üles tunnistama ja kahetsema. Erinevatele meditsiiniliste vahendite kasutamisele enda võiduvõimaluste suurendamiseks on minu arvates väga väga halb, sest see näitab, et sportlane kahtleb endas niivõrd, et peab kasutama abivahendeid meelekindluse taastamiseks. Mitte keegi ei tohiks nii madalale langeda ja seda teha. Veel hullem on, kui sportlasele manustatakse dopingut ta enda teadmata spordiarsti poolt.

Spordis on formaalsed ja mitteformaalsed väärtused, millest kinni pidada. Formaalsed väärtused on reeglid, millest on kohustus sportlasel kinni pidada ning mitteformaalne väärtus on spordimehelikkus, millest kinni pidamine on iga sportlase auasi.

Inimesed reageerivad kaotusele ja võidule erinevalt nii spordis, kui ka igapäevaelus. On neid, kes on võidu üle nii õnnelikud, et ei suuda seda endale hoida ja hõõruvad seda kaotajate nina alla, mis võib neid viia masendusse. Leidub ka selliseid, kellele kaotus on maailma lõpp ehk kaotuse korral vajub nende maailm kokku ning kuni järgmiste võistlusteni nad muud ei tee kui ainult treenivad. Samas pole osadele sportlastele võidustki küll ja nad pingutavad aina uute võitude nimel.

Kaotuse puhul tuleks väärtustada ka teist võistkonda, sealt ka lause „Las parim võidab“.

Kaotamine on mänguilm ning samuti ka võit, mille puhul tuleb aru saada ka kaotajate kurbusest.

Sport on mõnele inimesele terve elu ning nad teevad kõik, et sellest mitte ilma jääda, kuid samuti ka kõik, et võita.

Spordimehelikkus ja aus mäng On iga sportlase auasi.

ÄRAMÄRGITUD TÖÖ

Maris Kontkar

Tartu Veeriku Kool, 8. klass

Juhendaja Carmen Luts

AUS MÄNG JA VÄÄRTUSED SPORDIS

Olen Maris, 14-aastane, loomult ehk natuke häbelik, ometi armastan avatud inimesi ja loodust, kuid kõige tähtsam minu elus on tegelikult iluvõimlemine, täpsemalt rühmvõimlemine. Olen tegelenud selle spordialaga umbes kaheksa-üheksa aastat. Treenin võimlemisklubis Janika ja minu rühmas Garnett on 7 liiget, kes on ka minu parimad sõbrad. Võimlemisega tegelesin juba lasteaias ja ma poleks siis küll arvanud, et see muutub mu eluharjumuseks. Ausalt öeldes see mulle nii väga ei meeldinudki, kuna kõik ei tulnud hästi välja ja ma ei tahtnud teha asju, millega ma hakkama ei saa. Vanemad aga uskusid kasvatajate juttu, et olen andekas laps. Ma isegi mäletan seda päeva, kui käisime emaga ühte trenni vaatamas ja ta pärast küsis, kas tahaksin hakata seal edaspidi käima. Ma ei osanud midagi vastata. Ema aga oli mulle juba hüpitsagi ära ostnud... Tegelikult sai sellest minu elu parim valik.

Tänaseks koosneb minu treeningnädal vähemalt kolmeteistkümnest treeningtunnist, mis toimuvad põhimõtteliselt iga päev, olenevalt sellest, kas võistlused on lähedal, kas oleks vaja rohkem võhmatrenni jne. Tavaliselt ongi nii, et peale kooli saan korraks koju, et vahetada koolikott trennikoti vastu. Näiteks esmaspäeviti lõppeb kool kell kolm. Lippan koju, sünnid midagi sooja ja sammun bussipeatusesse. Kohapeal riietume, teeme üksteisele krundid ja algab balletitund. Pärast seda kohe platsitreening, enne mida teeme erinevaid venitusharjutusi. Järgnevad hüpped ja muud kava läbivad elemendid. Alati lõpeb treening lihashooldusega. Trennist puudumine on välistatud, ka üks puudunud tund maksab valusalt kätte: kaob keha tunnetus ja rühma ühtsus. See on karm tõde. Raske on sõpradele seletada, et treeningud võtavad peaaegu kogu mu aja, teiselt poolt on raske mõista, kui mõni lapsevanem on keset treeningperioodi planeerinud perereisi. Aastatega olen harjunud oma aega planeerides teistega arvestama, saanud aru, et võitlus iseendaga teeb mind tegelikult tugevaks. Ma ei mõtle loobumistest enam kui ohverdustest, mõistan, et tulemus kasvab suure ja järjepideva tööga.

Rühmvõimlemine on meeskonnatöö. Tähtis ei ole üksnes kohalolek, vaid ka ausus ja austus iga üksiku kaaslase, treeneri ja eelkõige iseenda suhtes. Meil kehtib reegel, et tuleb oma tunnetest rääkida, kui tekib probleeme omavahelises suhtlemises ja läbisaamises, on ühine eesmärk tõsisel ohus. Mure või konflikt meeskonnatöös on platsil kohe nähtav. Sinu tiim, sinu meeskond - sa pead nendega olema lihtsalt kogu aeg ühel lainel, ühel meelel. Peab olema mõistmist, teiste muredega arvestamist, hoolivust. Tiim peab olema alati just kui üks mees. Peab võitlema ühes rütmis, üksteist pidevalt motiveerima. Arvan, et meie rühm on kokkuhoidev ja üksteist toetav. Loomulikult tekib probleeme, kuid lahendame need eos, treener on siin alati targaks nõuandjaks.

Arvan, et meil on olemas oma rühma vaim ja see on minu jaoks oluline. Mul on inimesed, kellega olen juba väga pikka aega lähedane, kellega olen läbi elanud ja jaganud erinevaid emotsioone. Vahel on ka seda vaja, et kõigi sees istuks korraks kuradike, kes näitaks, mis puust tehtud oleme, väljenduks maksimaalne võitlejavaim ja võistlushimu. Kirjeldamatu on võidurõõmu jagada. Rühma tugevust näitab aga ka oskus kaotada. Ei tohi lasta pead norgu ühe totaalset metsa läinud võistluse pärast, lubamatu on üksteise süüdistamine. Tuleb vigadest õppida ja edasi võidelda. Minu jaoks on väga tähtis, et rühmal on juht või liider, kes planeerib ja teab kõike trennis toimuvast, on juhtiva ja otsustava käitumisega, kes võtab kohe kõigest osa ja on julge. Meie rühmas on ta olemas ja nii tean, et kõik on kindlalt paigas. Minu suurimaks iidoliks on mu treener, kes on alati kõrvuni naeratusega, väga julge ja elava loomuga, imetlusväärne inimene. Järgin tema eeskujul nii spordisaalis kui elus üldse.

Kui järele mõelda, siis olen põhimõtteliselt terve elu trenni teinud. Ma arvan, et sport ongi see, mis annab mulle igaks päevaks ülesande võidelda kõige parema nimel. Olen muutnud palju enesekindlamaks. Ma ei trenni enam ammu oma vanemate tahtmise pärast; hobiks ma seda samuti ei nimetaks, enda vormis hoidmiseks ei peaks pooltki nii palju pingutama. Põhjus on ilmselt selles, et olen leidnud parima viisi eneseväljenduseks: saan anda endast kõik, jäämata millestki ilma. Pingutuste viljana on mul terve ja treenitud keha, mida oskan hellitada tervisliku toidu ja piisava

unega. Paljud mu klassikaaslased on juba hommikul surmani väsinud, küllap see on sadade virtuaalsõpradega suhtlemise hind. Aga see on nende valik...

Kui olin veel väike ja unistasin saada juuksuriks või loomaarstiks, poleks ma eluski arvanud, et võiksin olla tippportlane. Täna tunnen uhkust, et järgmisel nädalal sõidame oma rühmaga Bulgaariasse maailmameistrivõistlustele. See on minu võimalus teha midagi suurt, midagi sellist, millest aastate eest ei osanud ega julgenud unistada. Esimest korda elus kannan nii konkreetset vastutust oma rahva, oma riigi ees.

Ja küllap seegi kord teeme enne võistlusi üksteisele lavameigi ja krunnid, paneme selga esindusdressid. Soojendus kestab üks tund: venitame, teeme läbi hüpped, mõned kombinatsioonid. Kui on aeg platsile minna, seisame koos treeneriga ringis, kätest kinni, tunnetame ühist vereringet, treener annab veel paar innustavat sõna või nõuannet, millele mõelda, ja sammumegi platsile - üks kõigi, kõik ühe eest.

Kordan mantraks saanud lauset: „ Maris, sa saad hakkama! Ma tean seda!“

X-XII KLASS

I KOHT

Mariliis Räis

Hugo Treffneri Gümnaasium, 11. klass

Juhendaja Tiina Pluum

AUS MÄNG JA VÄÄRTUSED SPORDIS

Lapsepõlves on sport inimese jaoks pelgalt mäng, milles pole kindlaid reegleid ja piire ning mille eesmärgiks pole mitte võit, vaid osavõtt. Nagu igal elualal suureneb ka spordis vanuse kasvades vastutus. Et mäng oleks aus, peab sportlane järgima reegleid ning arvestama oma kaaslastega, vastasel juhul on oht mängust välja jääda.

Arvestades kõike seda, mida sportlane võisteldes silmas pidama peab, on raske ette kujutada, et keegi tipptasemel sporti üldse nautida võiks. Kui mina vahel jooksmas või jalgrattaga sõitmas käin, tean, et kannan vastutust eelkõige iseenda tervisliku seisundi ning füüsilise vormi eest. Sportlane, kes teleekraanil sadade tuhandete vaatajate ees võistleb, peab aga mõtlema nii talle palka maksvale klubile, aupaistet ootavale riigile kui ka oma austajaskonnale. Kas kõige selle juures väärtustab keegi enam sportlase isiklike saavutusi? Üha enam on näha, et sportlast ei väärtustata kui indiviidi, vaid temast on saanud pigem kaubamärk – midagi sellist, mille pealt raha ning kuulsust teenida. Isegi meid, kes me oma rahvuskaaslastele kaasa elame, ei huvita sportlase isiklikud rekordid, vaid tahame näha medaleid ja karikaid, kulda ja hõbedat. Sportlase kaubamärgistumisest annab märku ka viimaste ostmine ja müümine. Seda tehes koheldakse sportlast nagu lihakäntsakat turul – kes aga rohkem pakub, saab lihatüki koju viia. Ainus erinevus on summades, mis sportlaste puhul isegi miljoneid kordi suuremad olla võivad. Meie ühiskonna egoistlik ning kasumile suunatud mõtlemine on viinud selleni, et sport ei paku enam kaugeltki mitte naudingut. Televaatajal või areenil kaasaalajal võib ju lõbus olla, kuid sportlane ise, võistluse staar, on pideva pinge all, püüdes täita talle teiste poolt määratud ootusi. Et sportlane saaks iseenda saavutustest rõõmu tunda – ka sellistest, mis medalit ei too – peame oma väärtushinnanguid oluliselt muutma. Lõppude lõpuks on sportlane samasugune inimene nagu me kõik, on väär teda superkangelasega võrrelda.

Sportlasele suunatud suured ootused ja lootused on kaasa toonud veel paljugi negatiivset. Vaadates ajas veidi tagasi, märkame, et dopingust oli varem märksa vähem juttu: osalt kindlasti sellepärast, et teadus ja tehnoloogia polnud veel nii kaugele arenenud, kuid oma osa on ka muutunud väärtushinnangutel – võit on muutunud tähtsamaks kui mäng ise. Mis tähtsust on jalgpallimatšil löödud viiel väraval, kui vastane suutis lüüa kuus? Kuna doping viib suurema vaevata soovitud tulemusi, pole selle kasutamine tänapäeval enam haruldus. Mida võime aga öelda sportlase kohta, kes dopingut kasutab? Selline sportlane ei austa tegelikult ei iseennast ega oma kaasvõistlejaid, teistega arvestamine on talle võõras. Valdur Parve, filosoofia dotsent ja arst, kirjutas ühes oma artiklis: „Doping võistlusspordis ongi loomult varastamise katse.“ Seega ebaausaid võtteid kasutav sportlane on varas ning teenitud võit pole sugugi ärateenitud autasu suure töö eest, vaid lihtlabane vargus. Isegi sportlase austajad, kes iga võitu õhinaga ootavad, kaotavad teatud aja jooksul austuse oma iidoli vastu. Andrus Veerpalu, keda eestlased pidasid justkui rahvuskangelaseks, sai pärast positiivset dopingukontrolli suure toetuse osaliseks – vähem kui nädalaga kogunes suhtlusportaali Facebook loodud fännilehele üle 70 000 fänni. Veerpalut kaitsti tuliselt, kuid negatiivne proov, mis sportlase ausust tõestaks, jäi kahjuks tulemata. Ajapikku vähenes fännide arv ning Veerpalu nägu eemaldati toodete reklaamidelt ja pakenditelt – ta lihtsalt ei tekitanud inimestes enam usaldusväarsust. Doping võib sportlasele tuua küll ihaldatud võidu, kuid medal ning auhinnaraha ei ületa juba tehtud kahju. Lisaks sellele, et üldsus sportlast vargaks peab, jäävad teda ennast piinama must südametunnistus ning kaotatud usaldus.

Seega on reegliteta lõbusast mängust saanud lõputu olelusvõitlus, milles ainult tugevaimad ning kavalaimad ellu jäävad. Kuid mängul endal pole midagi viga, mängu ausus sõltub inimestest, kes seda mängivad, ja nende väärtushinnangutest. Muutumine algab eelkõige meist endist ning jõuab alles seejärel suuremate massideni.

II KOHT

Ingrid Margus

Tartu Hugo Treffneri Gümnaasium, 11. klass

Juhendaja Helgi Tering

AUS MÄNG JA VÄÄRTUSED SPORDIS

Riik ilma seadusteta ei toimiks, koolid ilma haridussüsteemita ei suudaks anda rahuldavat ja jätkusuutlikku haridust ning looduslik valik ilma printsiibita „tugevam jääb ellu” oleks mõeldamatu. Nii ei erine ka sport oma mängureeglite ja kindla süsteemi poolest ülejäänud maailmast ning pettus ja valelikkus rändab alati aususe ning õigluse varjus kaasa.

Harrastussportlase eesmärk on hoida oma tervis korras ning spordist puhast rõõmu tunda, kuid tippsportlase eesmärk haarab endasse palju rohkemat. Ta ehitab enda ellu täiesti uue maailma, mis sisaldab endas higi ja pisaraid, vigastusi ning kaotusi, vastukaaluks aga edu ja õnnestumisi. Sport õpetab sihikindlust, annab juurde jõudu ja nahhaalsust saavutada oma eesmärgid. See annab oskuse teha rasket ja läbimõeldud tööd treeningu näol ning õpetab arvestama meeskonnakaaslaste ja konkurentidega.

Rääkides ausast mängust, mis pole pelgalt sõnakõlks, vaid ühiskonna ja sportlaste poolt austatud printsiip, siis on täiesti arusaadav, et inimesed ei taha näha tehiskult ülespumbatud sportlasi, sest staadionil võistleksid sellisel juhul pigem teadlaste saavutused kõrgtehnoloogilises vallas kui sportlased oma ausalt treenitud füüsiliste võimetega. Sport, kui selline, häviks. Aus mäng nõub vaid reeglite järgimist, mis tundub iseenesest lihtsamast lihtsam. Iga sportlane teab väga hästi, mida tohib ja mida mitte, kuid oluliselt raskem on teada ja leppida sellega, et paljud konkurendid võistleavad ebaausalt.

Uus trend on geenidoping, millega parandatakse sooritusvõimet. See on üsna pikaajaline ja ohtlik protsess, sest manustada tuleb uus geen, mis põhjustab keharakkude teisitikäitumist. Uudsuse tõttu ei ole teada, milliseid kõrvalmõjusid see realselt 10 või 20 aasta pärast võib tuua. Tulemus on püsiv ja sisuliselt avastamatu.

Lisaks inimestele saab ka varustust keelatud viisil kaasa aidata. Ujujate näitel võib rääkida keelatud ujumisriietest, mida ei suudetud nii palju toota, et oleksid kõigile kättesaadavad.

Suusatajad hiilgavad oma varustuse paremaks muutmises. Klassikatehnika suuskadele kleebiti üks vahe põhjapõdra nahka pidamise alasse. Tänu sellele libises ühtpidi ja pidas teistpidi ideaalselt ning suusad ei korjanud lund alla. Päris efektiivne oli ka see, kuidas võistlustel kevadise määrdundu lumega suusapõhjasid puhastati. Naftaga lapp visati maha ja sellest sõideti üle.

Jalgratta leiutamine on kujunenud lausa kõnekäänuks, ometi seda tehakse. Eriti andekas näide tuleb rattaspordist, kus on kasutatud raami sisse peidetud abimootoreid, mis teatud aja jooksul umbes 50 W jõudu arendavad ja sellega tegelikult päris palju juurde annavad.

Eelised konkurentide ees on just see, mis muudab ausa mängu reegleid, kus loeb vaid see, kelle tehnika ja organism on paremini ja täpsemalt täiustatud. Isegi Oscar Pistoriuse (esimene invasportlane, kes suudab tervete jooksjatega võistelda) sääreproteesi peetakse liiga suureks eeliseks, sest väidetavalt annavad vibuna toimivad proteesid võrreldes tavaliste jalgadega mitmekümne protsendilise eelise. Siit tekib küsimus, et kuidas see nõiaring alguse saab? Arvan, et see algab mõttest. ”Külvad mõtte, löikad teo; külvad teo, löikad harjumuse; külvad harjumuse, löikad iseloomu; külvad iseloomu, löikad saatuse,” ütleb vanasõna. Oluliselt kergem on sellega kaasa minna kui keelduda. Mis muud sportlastel ikka panti on anda- vaid omaenda tervis.

Õnneks on ühiskonnal ja meedial väga kindel ja selge hoiak ausa mängu suhtes. Tähtsaim on see, millised on sportlase enda põhilised väärtushinnangud. Kas need küündivad üle musta surnud ringi, et tõmmata piir õige ja vale vahele...

Terve elu käib teatud mängureeglite järgi. Osa õpitakse liivakastis mängides ning kodumüüride vahel, teise osa vormib ühiskond ning õpetab elu ise.

Mõeldes, millised tohutult suured tagajärjed on väikestel asjadel, siis tekib kiusatus mõelda, et väikseid asju polegi. Pole olemas vähem tähtsaid reegleid või väärtusi. Kui sportlased juba väga noorelt harjuvad ideega, et õige tee eesmärgini tähendabki pettust, siis ka nende väärtused kasvavad just selletaoliste mõtete ümber. Vastupidiselt sellele õpetab aus mäng spordis rohkme pingutama, sest väärtushinnangud ei luba abistavate vahendite järele haarata. Nii spordis kui ka muudes elu valdkondades. See annab teadmise, et kaotus pole ebaõnnestumine, vaid märk sellest, et midagi tuleb muuta.

Iga sportlane mängib täpselt nii ausat mängu, kui tema väärtushinnangud ja tõekspidamised lasevad seda teha. Terve inimkonna ajaloo jooksul on ühed, kes peavad reeglitest kinni ja teised, kes seda ei tee. Tõin ka ohtralt näiteid meie nutikatest sportlastest, kes on oma elu lihtsamaks muutnud, kuid maailm on kord niimoodi üles ehitatud, ei saa olla head ilma halvata. Tundub, et ausate mängureeglite taga peitub hoopiski rohkem kui tahame endale tunnistada.

III KOHT

Laura Tiitus

Hugo Treffneri Gümnaasium, 11. klass

SPORT – KEHA POOLT VÕI VASTU?

Spordis peetakse ikka kõige olulisemaks just tulemust – hämmastavat rekordite purustamist, uskumatut arengut, veatut mängu ning täielikku võitu – teekond selleni jääb tihti tagaplaanile, saavutuste varju. Aga ometi jääb miski vaikselt, kuid järjepidevalt painama: kui sportlane võidab, siis kas tema keha võidab ka? Või kaotab? Kas teekond eesmärgini möödub harmoonias, arvestamises, tänutundes ja andmises (mitte ainult võtmises) või seisneb lõpptulemus vaid oma kehale „ära panemises“, sellest jagu saamisest? Kui sportlane hakkab oma organismiga võistlema, kas siis ei kaota sõna „sport“ täielikult oma tugevat ilusat tähendust?

„Keha tundma õppimine on kõige olulisem osa spordist,“ on öelnud Eesti parim keskmaajooksja Tiidrek Nurme, „sest tegeletaksegi ju enamasti oma kehaga,“ lisab ta. Kui inimene ei tunne seda, millega ta pidevalt tegeleb, ei tea ta ka seda, mis mõju on tema otsustel. Käies oma organismiga valesi ümber, käiakse valesi ümber iseendaga, väärtusega, mis suures osas määrab elu kvaliteedi. Seevastu teades, mis on kehale halb ja mis on hea, tundes selle piire, vajadusi ja adaptatsioonivõimet, on võimalik elada tervislikus harmoonias end samal ajal vastupidavamaks, tugevamaks ja kiiremaks arendades. Olles valiku ees „kas keha poolt või vastu“, on sportlasel miski, millest lähtuda – kui ta tunneb oma keha, oma elu allikat.

Millesse inimene panustab ja mida ta sügavalt tunneb, saab talle paratamatult kalliks. Või vastupidi – inimene pühendab end vaid sellele, mida ta oluliseks peab. Enese väärtustamine ja aktsepteerimine on elutervete otsuste alus. Sportlane, kes ei austa oma keha – väljendugu see siis dopingu kasutamises, ületreeningus, vales toitumises või väheses puhkuses – töötab selle vastu. Maailm, mis pidevalt pakub tõhusaid vahendeid ja eluviise enese hävitamiseks, ei ole ainult väliselt lombakas ja haiglane, vaid see mädaneb seestpoolt – pakkudes pealiskaudseid ja tühiseid väärtusi, unustab ta kõige olulisema – terve vaimu. Nii algab ka spordis oma keha suhtes õigete otsuste tegemine sügavamalt. „Keha ei leia harmooniat, kui vaim on rusunud,“ ütleb Tiidrek Nurme.

Samuti lähtuvad valikud keha poolt või vastu sellest, milles seisneb motivatsioon. Raha, kuulsuse või enese teiste silmis teostamise nimel sporti tehes jääb keha heaolu ebaoluliseks. Sportlasena tuleb paratamatult ette langusi, kaotusi ja raskemaid aegu – keha ei ole masin! – kuid kui motivaatoriks on armastus on ala vastu ja tervislik suhtumine endasse, on võimalik kindlusega edasi liikuda ja seejuures ikka oma keha poolt töötada.

Pealiskaudsus, hoolimatus ja ahnus ei ole sport. Iseenda sügav ja vahetu tunnetamine, austamine, armastamine, õiged motiivid ja tänulikkus on tugevus. Sport on tugevus.

ÄRAMÄRGITUD TÖÖ

Marii Leemet

Tallinna Tehnikagümnaasium, 12. klass

Juhendaja Ave Teder

AUS MÄNG JA VÄÄRTUSED SPORDIS

Sport on kehaline tegevus, mis annab sportlasele jõudu ja motivatsiooni. Suur osa inimkonnast tegeleb mingit liiki spordiga, kas harrastajana või professionaalse sportlasena. Spordiliike on tohutult palju, alustades kõiksuguste pallimängudega ja lõpetades sumo ning lohesurfiga. Pole vahet, kas tegeletakse vee-, moto-, ekstreem-, tervise- või hoopiski palli-spordiga, kõiki harrastajaid ühendab armastus spordi ja kõige sellega kaasneva vastu. Aga miks on sport paljude inimeste eludes olulisel kohal?

Erinevate kehaliste tegevustega alustatakse mõnedes peredes juba varakult näiteks lasteaias või algkoolis. Lapsed viiakse sporditreeningutele, sest laste jaoks on sport huvitav - selles peitub mängulisust ja sport on justkui eluväärtuste õpetaja. Võib tunduda imelik, aga kehalise tegevuse abil õpib laps palju eluks vajalikke omadusi. Lisaks tasakaalule, orienteerumis-võimele ja kordinaatsioonile õpib laps, kuidas töötada meeskonnas ning sealjuures austada ja sallida oma kaaslast. Väiksed sportlased on pühendunud oma tegevusele ning leiavad spordi abil endas kergemini rahu ja tasakaalu. Füüsiliselt aktiivsed lapsed on üldjuhul ka enesekindlamad, sest neil on olemas usk endasse ning kindel toetus vanemate või treenerite näol. Mis peamine, lastele õpetatakse ausalt mängimist ehk mittesohi tegemist ja üksteisse austusega suhtumist. Muidugi kaasnevad spordi tegemisega ka võistlused ja soov olla parim. Noored saavad võisteldes proovile panna oma oskusi ning ennast ületada. Kui ei võideta, siis õpitakse kaotama, ka see on oskus, mida läheb elus tihtipeale vaja. Oskus kaotada ja edasi minna, analüüsides oma vigu, on kasulik igas eluvaldkonnas. Kui laps on spordiga käsikäes üles kasvanud, saab temast heade eluväärtustega inimene.

Sport põhineb peamiselt ausal mängul, kõigile on antud võrdsed tingimused- sama rasked kuulid, kettad või odad, võrdse pikkusega jooksurajad jne. Võit oleneb atleedist endast, tema treenitusest ja vaimsest vormist. Kui ollakse hingelt sportlane ja treenitud eluaeg võistlusteks, siis konkurentide võitmiseks ei kasutata keelatud vahendeid. Praegusel ajal võetakse sport-lastelt nende kontrollimiseks dopinguproove, mis näitavad sportlaste puhtust või mittepuhtust keelatud ainetest. Tõelised sportlased, alati südamega asja juures ning palju vaeva näinud enese tippvormi viimisega, ei tee sohki. Sisimas nad teaksid, et keelatud abivahendeid kasutades saadud võit on justkui poolik võit. Spordis on võitmine auasi ja ausalt võitmine selle loomulik osa. Samuti käib ausa mängu juurde ka reeglitest kinni pidamine ja nende järgimine igal sammul. Muidugi vahel ei pea kõik reeglitest kinni, aga see on elu paratamatus. Kahjuks eksisteerib spordis tume pool, aga see pole peamine, oluline on ikkagi spordist saadav positiivne emotsioon.

Tavalised inimesed võivad olla sama suured spordifanaatikud kui profisportlased, sest aktiivsel tegevusel on väga palju häid mõjusid. Olenemata spordialast on garanteeritud peale treeningut positiivne meeleolu ning mõnus enesetunne. Lisaks moodustavad ühisel alal treenijad tihtipeale väga huvitavaid selts- ja sõpruskondi. Sport ei ühenda mitte ainult seltskonda, vaid ka rahvust. On väga eriline tunne seista jalgpalliväljaku tribüünil koos suure rahvahulgaga ning hüüda kõik koos: „ Võitle, Eesti, võitle!“. Elamused, põnevus, pidev adrenaliin, ettearvamatus ja pinget on vaid mõned tunded, mis valdavad inimesi sporti tehes või lemmiksportlastele kaasa elades. Lisaks kõigele eespool nimetatule tagab kehaline aktiivsus ka tugeva tervise ja loomulikult hea füüsilise vormi. Spordi tegemine on kvaliteet aja veetmine iseendaga. Liikudes ollakse üksi oma mõtetega ning leitakse endas uuesti sisemine tasakaal pärast stressirohket päeva.

Sport kuulub paljude inimeste eludesse, olenemata nende soost, vanusest, rahvusest või nahavärvist sellepärast, et sport annab inimestele väga palju head energiat. Spordis on palju enamat, kui pealtnäha paistab. Tugev tervis, hea füüsiline vorm ning positiivne enesetunne on pelgalt lisaväärtused. Tugevad emotsioonid, adrenaliin, aus mäng, kõrge motivatsioon, eneseületused ja võidust saadav rahulolu – need on väärtused, mille pärast inimesed teevad sporti.

FOTOD
I-VI KLASS

I KOHT

Rebekka Tutskanjuk
Konguta Kool, 4. klass

Kunagi saab minu vennast olümpiavõitja, seepärast teeb ta juba praegu lasteaias usinasti kätekõverdusi

II KOHT

Helen Kalamäe
Tallinna Prantsuse Lütseum, 6. Klass

Kumb valida?

III KOHT

Domar Kivimägi

Päinurme Internaatkool, 1. klass

Juhendaja Veve Kallasaru

Mäng täies hoos!

ÄRAMÄRGITUD TÖÖ

Marcus Ehte

Tartu Veeriku Kool, 1. Klass

Usun, et unistused lähevad täide...

VII-XII KLASS

I KOHT

Elina Gerassimov ja Elisabeth Saar

Ülenurme Gümnaasium, 8. klass

Juhendaja Piret Saag-Pilt

Väikesed poisid on olnud väga tublid ja on mänginud ausat mängu

II KOHT

Frederik Klanberg

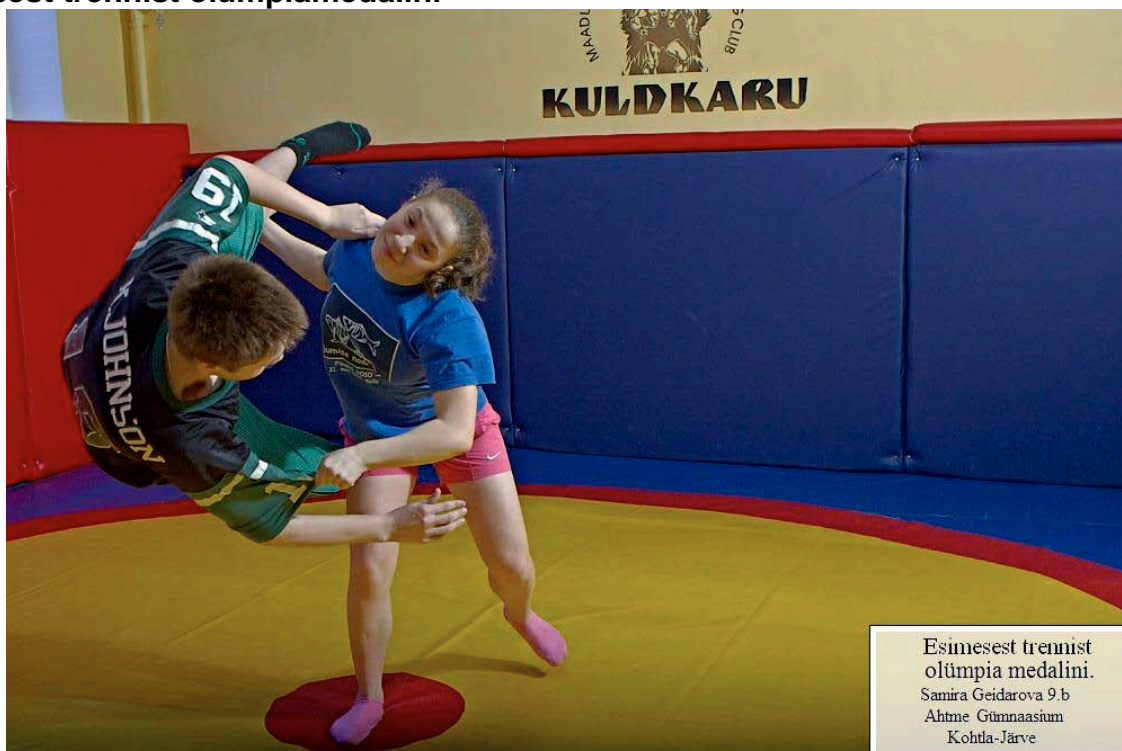
Brüsseli Euroopa Kool, 7. klass

III KOHT
Reino Luige
Tartu Tamme Gümnaasium, 10. klass

ÄRAMÄRGITUD TÖÖ
Samira Geidarova
Kohtla-Järve Ahtme Gümnaasium, 9. Klass
Esimesest trennist olümpiamedalini

Esimesest trennist
olümpia medalini.
Samira Geidarova 9.b
Ahtme Gümnaasium
Kohtla-Järve

KÕNEKONKURSS X-XII

I KOHT

Sander Kukk

Juhan Liivi nimeline Alatskivi Keskkool, 11. klass

AUS MÄNG – KAS SPORDI SUURIM VÄÄRTUS?

Lugupeetud kuulajad! Täna soovin teile rääkida teemal Aus mäng - kas spordi suurim väärtus? Shakespeare loodud tegelaskuju Hamlet on öelnud: „Sellesinase maailmakorra juures aus olla tähendab olla ainus väljavalitu kümne tuhande seast.“ Selle sama mõtte saab ümber tuua ka tänapäeva spordimaailma, sest oskus ausaks jääda on tõeline privileeg. Oma kõnega soovin avada kolm tegurit, mis kokku moodustavad mõiste Aus Mäng.

Esiteks on aus mäng spordieetika keskne mõiste, sest seda nõutakse igalt sportlaselt. See tähendab, et tuleb kinni pidada konkreetse spordiala reeglitest, austada kaasmängijaid, võistkonnakaaslast, treenereid ja sporti kui eraldiseisvat kultuuri osa. Tehnika ja meditsiini areng aga võimaldab sportlastel kasutada tunnustuse pälvimiseks ka ebaausaid võtteid. Levinud pettuse liik on näiteks keelatud ainete kasutamine, mis aitab tõsta sportlase füüsilist võimekust. Siinkohal saab heaks näiteks tuua ETV-s jooksva saatesarja „Alpimaja“, mille tegevustik keerleb dopinguskandaalide ümber. Selles sarjas näidatakse piltlikult, kuidas saavad omavahel seguneda sport, poliitika ja äri. Kui mõelda probleemile üldisemalt, siis saab järeldada, et dopinguga kaasnevad skandaalid ja probleemid varjutavad sportlaste tegelikke võimeid. Kui reeglid kohustavad sportlast dopingut mitte kasutama, tuleb seda pidada normiks ning sellele vastavalt ka toimida. Iga spordiharrastaja peab mõistma, et ta saab teistega olla võrdsel tasemel ainult siis, kui ta jääb ausaks.

Teiseks on aus mäng osa moraaliõpetusest. Moraali areng koosneb sisuliselt kolmest komponendist: teadmiste kogumisest, käitumise kontrollimisest ja tunnetuse tekitamisest. Ka spordis on tähtis osa moraali, sest tuleb tajuda mängu reegleid, tuleb osata kontrollida oma emotsioone ning tuleb tunnetada mängu ning meeskonda. Koos moraali areneb seega ka ausa mängu tunnetus, kuid siinkohal on tähtis roll õpetajal, juhendajal ning treeneril. Just nemad on need, kes peavad suutma noortele selgitada moraali tähtsust. Kui seda suudetakse õpilasele meeldivalt ning asjalikult selgitada, siis on sellest kindlasti kasu ka tema tulevases sportlaskarjääris. Ma ise olen osalenud mitmel Tartu Suusamaratonil, kuid ma pole mitte ise võistelnud, vaid olen olnud finišis korraldusmeeskonnas. Maratonidel osalevad traditsiooniliselt ka Tartu Suusaklubi noored sportlased, kellele ausa mängu põhimõtted pole sugugi võõrad. Enne finišit, mis on alati Elva spordikeskuse juures, on pikad laskumised, kus hoog võib minna suureks ning väsinud sportlased võivad kergelt kukkuda. Juhtuski nii, et kolm vanemat sportlast kukkusid, ning just Tartu Suusaklubi noored, kes nende järel sõitsid, olid need, kes peatusid ja nad püsti aitasid. Neile noortele on suudetud juhendajate poolt selgeks teha, et alati polegi tähtis mitte võit, vaid võistlemisest saadud kogemus ning rõõm. Kui noor sportlane õpib juba varakult töötama meeskonnana ning õpib teistega arvestama, siis omandab ta eluks väga vajalikud oskused. Siiski on ausa mängu põhimõtete selgitamisel suur roll neil, kes otseselt või kaudselt mõjutavad noorte sporti.

Kolmandaks tähendab aus mäng palju enam kui lihtsalt mängu teatud reeglite kohaselt. See liidab endas vendluse, lugupidamise ja õiglasel vaimus tegutsemise põhitõdesid. Näiteks vastase käesurumine pärast võistlemist on samuti ausa mängu põhimõtete seotud, sest sel viisil avaldatakse vastasele austust. Samuti kuulub ausa mängu põhimõtete alla see, et tuleb osata nii võita kui ka kaotada. Võitja ei tohiks kunagi vastaste ees oma võiduga uhkeldada, ning kaotaja ei tohiks oma tundeid liigselt välja näidata. Ausat mängu võib defineerida mitte ainult kui käitumislaadi, vaid ka kui mõtteviisi. See põhimõte välistab pettuse, äraostmise, dopingut ning vägivalda, kuid rõhutab ausust, lugupidamist ja vendlust.

Olles nüüd kokku võtnud ausa mänguga seotud aspektid, võib järeldada, et spordi suurim tegelik väärtus ongi just ausus. Ausus, mis tuleb nii võistlejate, kohtunike kui ka juhendajate poolt. Ausus, mis saadab iga väiksematki võistlust. Ausus, mis on eetilise, kasvatab moraali tunnet ning näitab lugupidamist.

Aitäh kuulamast ja mängige ka Teie edaspidi ausalt!

ERIPREEMIA

Eliisa Ülevain

Hugo Treffneri Gümnaasium, 10. klass

AUS MÄNG JA VÄÄRTUSED SPORDIS

Austatud kuulajad!

Minu nimi on Eliisa Ülevain. Ma õpin Hugo Treffneri Gümnaasiumis 10. klassis.

Ma tahtsin teilt aga kohe alguses ära küsida, et kelle arvates on aus kui ma koolis ei spikerdata selleks, et paremat hinnet saada? Aga kelle arvates on aus aidata pinginaabrit kontrolltöös kui tema ei oska ja mina oskan?

Teate, ega sellele ilmselt kindlat vastust ei olegi. Selge see, et õpetajad eeldavad ja soovivad, et me oleksime ausad ja õpiksime igaüks enda eest. Ja minul on jälle hirmus hea tunne kui töö, mille ma tegin täiesti ilma abivahenditeta, pälvis hindeks viie. Hinde väärtus on justkui hoobilt suurem.

Aga üks samamoodi on ka spordis. Kui pärast suurt jalkamatši mõtled: „oh lõin küll jah värava ja mängu võitsime nagu ka aga... tegelikult ma ju mängisin käega ja vahepeal oli suluseis ka, mis sest, et kohtunik ei näinud ja sellele äärekaitsjale andsin sootuks küünarnukiga kõhtu,“... siis pole nagu üldse see värav. Pole päris see jalgpall. Ja võimas värav jääb südametunnistusele piinama. Aga olgem ausad, me vaikselt juba nende vigade pärast jalgpalli vaatamegi. Mida rohkem kaarte mängu jooksul jagatakse, seda põnevam on.

Mäletan kunagi rääkis Erki Nool „Tähelaeva“ saates sellest, kuidas päris võistlustel vahel on. Nool oli parajasti sooritamas teivashüppe viimast katset, kui keegi konkurentidest end poolkogemata end hoovõtu raja ääres välja sirutas. Nool tõdes, et selliseid konkurentidepoolseid segamisi tuleb kahjuks ette küll ja veel.

Mu vend, kes on pühendunud kergejõustikule, ütles, et tema jaoks on see täiesti arusaamatu. Ta ütles kuidagi nii hästi, et: „Kuidas ma segan teist võistlejat, kellega ma pärast tahan piljardit mängima minna? Siis ta ei teegi mulle ju drinki välja, lööb silma siniseks hoopis.“

Ega esimese asjana kui mõelda ausale mängule, tuleb enamikule inimestele ette see, et sportlane ei tohi kasutada dopinguid. Jah, hea küll, loomulikult mitte. Aga tegelikult... ausa mängu reeglid ei ole midagi muud kui elementaarsed viisakusreeglid - etikett. Ja minu meelest, enamuse, mida ma pean teadma sellest, kuidas elada ja kuidas olla, omandasin ma lasteaias. Tarkus ei tulnud lõpukleiti kandes, vaid pühapäevakooli liivakastis. Et tuleb tervitada inimesi, ei tohi lüüa, enda järelt tuleb koristada, käsi peab enne söömist pesema, kui kellelgi haiget teed, tuleb andeks paluda.... ja mängima peab ausat mängu.

Aus mäng tähendab, et ma tunnistan üles, kui käega mängisin. Aus mäng tähendab, et ma tänan vastasmeeskonda ilusa mängu eest.

Ja kui me neid reegleid järgime spordis, siis on meil parem enesetunne ja spordi ilu ja au on igaveseks kaitstud.

Teeme nii, et oleks aus!

Aitäh.

ERIPREEMIA

Helen Siska

Tartu Kunstigümnaasium, 11. klass

AUS MÄNG JA VÄÄRTUSED SPORDIS

Tihti on nii, et teema millest räägitakse, ei vallata teema lahti mõtestaja poolt, või on nii, et teema sisu ja olemus jääb rääkijale endale arusaamatuks. Nii on ka selle teemaga. Sageli võib kuulda, et räägitakse spordist kui lihtsalt ühest elu osast, aga kui palutaks oma väärtuseid spordis lahti mõtestada, siis nagu ei osataks midagi konkreetset öelda.

Lugupeetud siinviibijad, just täna tahaksin ma rääkida spordist, kui väärtusest omaette. Tõstatades teie kui spordist teadlikes noortes küsimuse - mis on teie väärtused spordis?

Siinkohal tahaksin välja tuua kultuuriministri Laine Jänese sõnad: „Sport on võimas emotsioonide allikas, sportlastele eneseteostuse võimalus, laiema publiku jaoks aina rohkem ka meelelahutus. Aga tegu on võimsa mehhanismiga, mis kannab edasi väärtushinnanguid, eriti kui räägime õilsast ja puhtast, tõelisest spordist.“ Pean nõustuma kultuuriministri sõnadega. Sport annab noorele võimaluse, tõuke edasiminekuks. Väärtushinnangud, mille noor spordiharrastaja läbi aktiivse sportliku tegevuse omaks võtab, erinevad inimeseti. Kes näeb spordis väljundit eneseteostuseks, kes harrastab tervislike eluviiside ja lihtsalt hea enesetunde saavutamiseks.

Ma usun, et nõustute minuga, et me kõik tahame olla edukad, suisa võidukad. Võimu- ja võiduiha varieerub indiviidide lõikes - üks inimene soovib võitu palju enam kui teine, kuid meie kõigi loomuses on soov olla mõnikord kõigest teistest parem. Üks asi on loomulik tahe, kuid ohtlikuks võib osutuda variant, mil soovist olla kõiges kõige parem, saab suurim eesmärk ja põhiväärtus. Aga kui jätta see mõtte korraks kõrvale ja küsida endalt lihtne küsimus - mis on veel selles tegevuses head, mis motiveerib mind selle juurde jääma, selle nimel pingutama. Me avastame pea loendamatu asju, väikseid detaile, mis on meil selle suure eesmärgi kõrvalt märkamatuks jäänud. Need on seal koguaeg olemas olnud, iseenesestmõistetavatena.

Hea enesetunde on minu jaoks olulisim ning kõige edasiviivam aspekt spordis - see tunne, mis valdab nii keha kui vaimu pärast väsitavat treeningut, tundmus, et olen iseenda jaoks taas midagi head teinud. Iga lõpuni viidud treening on saavutus! See on minu jaoks kõige tähtsam väärtus, mida meenutan siis, kui parajasti on raske või motivatsiooni napib.

Ise olen juba väiksest peale harrastanud igasuguseid spordialasid ja tihti olen ka mina seisnud küsimuse ees, miks ma seda teen - kas mul on selles eesmärk ning mis see on. Aastatega olen sellele küsimusele vastuse leidnud. Sport on minu jaoks võimalus ennast teostada. Endale kinnitada, et ma suudan ja võin - see paneb mind tundma, et suure tahte ja aktiivse tegutsemisega olen ma kõigeks võimeline. Sportlikus vallas midagi saavutades, tunnen end kindlamalt ja motiveeritumalt - see hoiab mind sihil ka siis kui kõik muu on halvasti. See annab mulle tundmuse, et ka minu elus on see miski, mida ma teen naudinguga ning ma olen selles HEA! Sellest on kujunenud minu väärtus - läbi spordi avastan ma iseennast. Iga sekund spordist on nauding!

Need väärtused olid väärtused minus endas.

Kuna lugesin, et tänasest väärtushinnangute kõnevõistlusest tahetakse teha suurem arutelu, siis tooksin teieni mõtted kõrvaltvaataja pilgu läbi. Näiteid tooksin meie kooli põhjal. Vaadates 1.-2. klassi püsimatuid jõmpsikaid, siis tundub, et nende väärtused spordi suhtes on paigas - kogu aeg joostakse ja tormatakse, kehalise kasvatuse riideid koju ei unustata, õpetaja korraldused on pühad. Mida klass edasi, seda vähem aktiivsed noored on. Kui ka tunnis ollakse hoolas ja seda isegi nauditakse, aga tunni lõpus puuduvad elementaarsed pesemisvõimalused, siis kas mitte ei hakka väärtushinnangud spordilt kanduma kuhugi mujale? Mida vanemaks õpilased saavad, seda rohkem tajuvad nad ka kehvasid sportimise tingimusi - külmad, pimedad, mustad ruumid. Küsimus, mis saab väärtustest?

Oleksin väga rõõmus, kui linnavalitsus kui kooli omanik, näeks väärtuste kujunemist läbi minu ja teiste noorte silmade. Siis ilmselt nad võtaksid prioriteediks koolide sportimistingimused, mis aitaksid kaasa paljude noorte väärtushinnangute kujunemisele ja just spordi kasuks.

Ma tänan teid kuulamast! Need olid kaks vaatnurka - üks läbi minu enda ja teine kõrvaltvaataja pilgu läbi. Soovin teile edu ja kallutage oma väärtused õigele poole!

Eesti Olümpiaakadeemia
kutsub Sind osalema loovtööde konkursil

"Aus mäng ja väärtused spordis"

Oled 1. - 12. klassi õpilane? Huvitud spordist ja olümpialikumisest?

Jüri Jaanson
Ole loominguiline ja anna teada, millisena näed sporti Sina!

Nikolai Novosjolov

Tee valmis lahe:
*video *kõne *foto
*luuletus *kirjand *joonistus

Loe lisainfot:
www.olympiaharidus.eu

Töid saab esitada 25. aprillini 2012

Kristjan Kais

Eesti Olümpiaakadeemia kutsub Sind osalema loovtööde konkursil

"Aus mäng ja väärtused spordis"

Sporditeemaline videokonkurss

Video pikkus kuni 6 minutit
Žanripiirangud puuduvad
Töid hinnatakse kaheks kategoorias:
• 1.-6. klass • 7.-12. klass

Videosid saab esitada hiljemalt 6. mail 2012

Jüri Jaanson
Nikolai Novosjolov

Kõnekonkurss

Kõne pikkus kuni 6 minutit
Kõnevõistlus toimub 14. mail 2012
Dorpati Konverentsikeskuses (Turu 2, Tartu)
Kõnekonkursil osaletakse vanusegrupis:
• 9.-12. klass

Kõnevõistlusele saab registreeruda 11. mail 2012
konkurss@olympiaharidus.eu

Auhinnad sponsoritelt:
Peep Väinu koolitus "Hakka pihtal",
langevarjuhüpe, kinkakaardid, medallid jne

Loe lisainfot:
www.olympiaharidus.eu